

Stg. GEHEIM

~~VERTROUWELIJK~~

26 OKT. 2001

Deze rubricering is
bevestigd na 50 jr.

MAANDOVERZICHT

No. **10** 1969

BINNENLANDSE VEILIGHEIDSDIENST

B I N N E N L A N D S E V E I L I G H E I D S D I E N S T

V E R T R O U W E L I J K

Maandoverzicht no. 10 - 1969

166

(Tijdvak 1-10-1969 t/m 31-10-1969)

I N H O U D

No. 977.733	Blz.
I. <u>Communisme Internationaal</u>	
Van Praagse lente tot Praagse herfst	1
II. <u>De activiteiten van de Communistische Partij Nederland</u>	
Eerste publicatie politiek-wetenschappelijk CPN-instituut	12
Demonstratie op 4 oktober	13
"De Waarheid"	14
De staking in de strokartonindustrie	15
Cursus MLCN	17
III. <u>Activiteiten van de communistische Frontorganisaties</u>	
Verval van de Nederlandse Vredesbeweging	19
IV. <u>Andere groeperingen</u>	
Anarchisme	22
<u>Agenda</u>	24

H O O F D S T U K I

COMMUNISME INTERNATIONAAL

Van Praagse lente tot Praagse herfst

Om enig zicht te krijgen op de tumultueuze ontwikkeling in Tsjechoslowakije sinds begin vorig jaar, is het zinvol zich een beeld te vormen van de verhoudingen binnen de partij, die voor en na geacht werd dit land op de "socialistische weg" te leiden. De CP-Tsjechoslowakije had zich na de machtsovername in 1948 ontwikkeld tot een massapartij, waarin zich naast de werkers van het eerste uur en de pure idealisten talrijke opportunisten en carrière-jagers hadden genesteld. Slechts uiterlijk leek dit heterogene gezelschap tot een monolithische eenheid omgesmeed onder de stalinistische knoet van Gottwald en Novotny. Onder hun absolute partijdictatuur was het revolutionaire élan van 1948 uitgeblust en verstard in het keurslijf van een uniform systeem, dat mechanisch naar het Sowjet-model was gecopieerd. Geen Sowjetsatelliet heeft zo zwaar en zo lang onder het stalinistisch terreursysteem geleden als juist dit land met zijn democratische tradities. Want pas na de onttroning van Novotny in januari 1968 viel in Tsjechoslowakije definitief de dooi van de destalinisatie in, die uitzicht bood op een nieuw begin, op een Praagse lente. Met het onnatuurlijke dwangbuis viel echter ook de zolang geforceerde partij-eenheid weg. Weliswaar was men vrijwel unaniem in de veroordeling van de uitgerangeerde Novotny, maar de meningen liepen sterk uiteen over de vraag wat met diens nalatenschap aan te vangen. In deze meningen- en belangenconfrontatie brokkelde de kunstmatige homogeniteit zeer snel af en lieten zich allengs in de partij grofweg vijf hoofdstromingen onderscheiden, die in het Tsjechoslowakije van 1968 en 1969 elk hun specifieke rol hebben gespeeld:

1. De groep van de ideologische avantgardisten aan de rand van de partij, die een "universeel humanistisch socialisme" prediken op basis van een nieuwe visionaire filosofie en rigoreuze ethiek. Deze idealisten, vooral te zoeken onder filosofen, geleerden, schrijvers, studenten en journalisten, kregen in het vacuüm na de val van Novotny een unieke kans zich metterdaad op te werpen als "het kritisch geweten der natie". Exponenten waren figuren als de filosoof Switak, de inspirator van de in 1968 overal opduikende "politiek geëngageerde" KAN-discussieclubs, en de schrijver Vaculik.

de auteur van het opzienbarende Manifest van 2000 Woorden, dat gold als de beginselverklaring van de Praagse ideologen. Hun karakteristieke interpretatie van het socialisme is overigens allerm minst een Praagse exclusiviteit, want zij vindt haar vertolkers - zij het met allerlei nuanceringen - onder vooraanstaande communistische denkers in Oost en West, zoals de Fransman Garaudy, de Pool Kolakowski, de Oostduitser Havemann en de brede kring rond het Joegoslavische blad "Praxis".

Hun filosofie heeft zich onder sterke invloed van 19e eeuws idealisme en naoorlogs Westers existentialisme ontwikkeld tot een "revisionistisch" marxisme, dat het primaat van de collectiviteit heeft ingeruild voor dat van de individu. Het is het handelen - de "praxis" - van deze vrije, creatieve individu, dat naar hun vaste overtuiging uiteindelijk tot een wereldomvattend "humanistisch socialisme" zal moeten leiden. Deze opvatting vertoont een beslissende breuk met de leninistische visie, die de "praxis" verstaat als een nauwgezet in praktijk brengen van de revolutionaire theorie onder de onmisbare leiding van de elitepartij. Nog radicaler is de breuk met de stalinistische zienswijze, die de "praxis" laat opgaan in een slaafse uitvoering van de partijbesluiten. Juist in de "onmenselijke" dwang van de stalinistische bureaucratie herkennen de "humanistische socialisten" een uiterste vorm van de vervreemding van de mens van zichzelf en van zijn omgeving. En dat terwijl het vervreemdingsverschijnsel in orthodox communistische ogen uitsluitend en bij uitstek kenmerkend is voor de kapitalistische maatschappij! Tegenover de monolithische uniformiteit van het stalinisme hebben deze "existentialistische" marxisten geopteerd voor een pluralistisch socialisme, dat - vasthoudend aan het collectief eigendom der productiemiddelen - ruimte schept voor de verantwoordelijkheid en creativiteit van de enkele mens. Vandaar ook hun principiële eis van vrijheid van meningsuiting en andere democratische grondrechten.

Nauw samenhangend met deze wijsgerige praemissen is hun nieuwe, existentialistische benadering van de "socialistische" ethiek, die zij niet langer wensen te normeren aan het typische nuttigheidsbeginsel van het marxistisch materialisme. Naar hun revisionistisch oordeel wordt de moraal niet slechts bepaald door de productieverhoudingen, maar ook door objectieve gegevens, die daarboven uitgrijpen - een wel zeer onmarxistische gedachtengang! (Juist deze verkenning van het "transcendente" opent een perspectief voor een werkelijke dialoog met "de gelovigen".) In feite komt het erop neer, dat voor de "humanistische socialisten" niet langer de pragmatische partijmoraal geldt, maar de eigen concrete verantwoordelijkheid. Zoals gezegd kregen de Praagse ideologen begin 1968 de unieke kans hun theorieën in woord en geschrift uit te dragen en althans een gedeelte ervan gerealiseerd te zien. Want zij - en niet de partij of de arbeidersklasse - zijn het geweest, die het hervormingsproces in gang hebben gezet en geïnspireerd. Helaas kon het belangwekkend experiment, waarvoor zij het materiaal hebben aangedragen, niet voltooid worden. Dat is niet alleen te wijten aan het brute Sowjet-ingrijpen, maar toch ook wel aan hun eigen onvermogen hun idealistische visie te vertalen in een praktisch politiek program. Zij kwamen er niet aan toe hun visionaire denkbeelden te toetsen aan een objectieve analyse van de bestaande politieke en sociale constellatie en bleven zo steken in de romantiek van een utopie. Zij wisten geen strategische en organisatorische basis te scheppen om de massa's te mobiliseren. De grote meerderheid der bevolking bleef - met

alle waardering voor de nieuw verworven vrijheden - onbewogen voor de daarachterliggende idee; zij bleek pas werkelijk in beweging te komen door een gekrenkt gevoel van nationale trots.

Uiteraard stonden deze "rechtse" ideologen in Moskou bovenaan de zwarte lijst, omdat zij fundamentele kritiek leverden op de grondslagen van het monolithische Sowjetblok. En na de invasie was het te verwachten, dat juist zij als eersten geëlimineerd zouden worden, voor zover ze tenminste niet reeds de wijk hadden genomen naar het Westen.

2. De groep van de intellectuele partij-élite, waaronder de scherpzinnige jurist Husak gerekend kan worden, evenals de voormalige partijsecretaris Mlynar, die het partijprogramma van april 1968 opstelde. Ook deze knappe partijkoppen wilden vorig jaar definitief afrekenen met het primitieve Novotniaanse partijmonopolie, waaraan ze niet zelden zelf ten slachtoffer waren gevallen. Hoewel zij eveneens een zekere liberalisering van de Tsjechoslowaakse samenleving voorstonden, waren ze echter niet geporteerd voor een werkelijk democratisch alternatief. Zij zagen meer heil in een verlichte dictatuur van een intellectuele bovenlaag, die de leidende rol van de partij voortaan moest effectueren door superieure overreding in plaats van pure machtsmiddelen. In hun nogal paternalistische opvatting was er slechts ruimte voor een "democratisering", voor zover die naar hun eigen inzichten wenselijk en haalbaar was. En omdat zij inzagen dat de Sowjetleiders Tsjechoslowakije nooit zouden kunnen of willen loslaten, pleitten zij voor een voorzichtig hervormingsbeleid, dat Moskou niet te zeer voor het hoofd zou stoten en dat de bondgenootschappelijke verplichtingen geen geweld zou aandoen. Hoewel deze partij-intellectuelen grote invloed hebben gehad bij het uitstippelen van het democratiseringsprogramma, zijn ze eigenlijk een geïsoleerde groep gebleven. De grote massa der bevolking voelde zich niet aangesproken door hun koele superioriteit, terwijl de ideologische voorhoede hun berekenend pragmatisme verwierp als een onaanvaardbaar compromis. Na de invasie viel deze partij-braintrust in tweeën uiteen. Bij sommigen won de afschuw het van nuchter pragmatisme; figuren als Mlynar trokken zich vrijwillig uit het politieke leven terug of werden daar later wegens hun "anti-Sowjethouding" toe gedwongen. Anderen brachten evenwel vroeg of laat zoveel "werkelijkheidszin" op, dat zij de bezetting als nieuw uitgangspunt kozen. De eerste die zich openlijk heeft bekend tot dit "realisme" tot elke prijs, was Husak, die daarmee de basis legde voor zijn huidige positie. Hij en zijn geestverwanten zijn geen rechtlijnige stalinisten en Moskouse zetbazen zoals Novotny, maar zij hebben er blijk van gegeven onder druk van de "realiteit" tot zeer vergaande compromissen te willen gaan.
3. De groep van de hervormingsgezinde partijfunctionarissen, die na de val van Novotny wel begrepen dat het anders moest, maar toch geen welomschreven hervormingsplannen hadden. Deze op zichzelf weinig markante groep heeft in het democratiseringsproces een uitzonderlijke rol gespeeld, omdat haar sinds januari 1968 de meeste sleutelposities waren toegevallen en zij in Dubcek en Smrkowsky beschikte over persoonlijkheden, die aan het nieuwe regime een "menselijk gezicht" wisten te geven. Deze populaire leiders wensten als overtuigde communisten ongetwijfeld de "socialistische verworvenheden" te bewaren, maar zij wilden deze humaniseren tot een voor heel het volk aanvaardbaar goed. Door hun toedoen verwierf de Tsjechoslowaakse partij een goodwill en steun, die tot nu toe geen precedent had in enig Oosteupees

land. Hun beleid werd evenwel bepaald door gelegenheidsbesluiten, die hen - bij gebrek aan een eigen conceptie - werden ingegeven door de behoefte van het ogenblik. Door dit politiek empirisme kregen zij de situatie niet onder controle en werden zij allengs meegezogen in de stroomversnelling van een vernieuwingsproces, dat zijn eigen gang en tempo ging bepalen. Onder de last van de groeiende volksgunst en onder de toenemende pressie van de vrije pers kwamen zij niet toe aan een cohaerente en afgewogen politiek en verloren zij steeds meer het zicht op de internationale realiteit, zoals die tenminste in het Kremlin wordt verstaan. Toen hen dit in augustus 1968 noodlottig werd, kregen ze dan ook niet zozeer de allure van politieke als wel van nationale martelaren, die boven zichzelf uitgroeiden tot een herkenbaar symbool in de ongelijke strijd tegen het Sowjetgeweld. Dat zij zich nadien nog door de Sowjets hebben laten gebruiken om Tsjechoslowakije weer in te tomen, is eens te meer een blijk van hun politieke naïviteit zowel als van hun oprechte intenties. Want uit de loop der gebeurtenissen is wel gebleken dat zij deze ondankbare taak op zich hebben genomen in de vage illusie dat zij onder de nieuwe, uiterst ongunstige condities voor hun land een aanvaardbaar minimum van de humane "na-januari politiek" zouden kunnen redden. Op dit onmogelijke compromis zijn Dubcek en de zijnen tenslotte stukgelopen.

4. De groep van opportunisten en carrièrejagers, die het grootste deel uitmaken van het omvangrijke partij- en regeringsapparaat. Deze apparatchiks, van wie premier Cernik en Politburolid Piller typische voorbeelden zijn, hebben zich sinds de uitschakeling van Novotny vooral moeite gegeven hun posities te handhaven of zo mogelijk te verbeteren. Hoewel zij als vertegenwoordigers van de bureaucratistische klasse weinig goeds hadden te verwachten van een democratisering, haastten zij zich in het voorjaar van 1968 daaraan lippendienst te bewijzen, om bij het keren van het tij de boot toch maar niet te missen. Met dezelfde ijver als waarmee zij tevoren Novotny gediend hadden, stelden zij zich in dienst van het "liberale" Dubcek-bevind. Zij stelden echter alles in het werk het partijcongres en de parlementsverkiezingen zolang mogelijk uit te stellen om hun ambtelijke carrière niet voortijdig beëindigd te zien. Zo hebben zij de Praagse lente overleefd en konden zij na de invasie opnieuw positie kiezen. Aanvankelijk bleven zij in de meeste gevallen nog op Dubcek wedden, misschien ook wel tijdelijk meegesleurd door het algemene nationale reveil. Maar zodra zij inzagen dat daarin geen brood meer zat, aarzelden zij niet lang zich van Dubcek af te wenden en opnieuw de kant van de sterkste te kiezen. Hoe gering de eigen politieke inbreng van de apparatchiks ook is, hun aandeel in de Tsjechoslowaakse ontwikkeling is daarom zo belangrijk geweest, omdat zij in organen als het centrale partijcomité en het parlement steeds de meerderheid leverden om elke opportune zwenking in de Praagse koers te "legaliseren".
5. De groep van de Moskou-getrouwe conservatieven, onder wie orthodoxe communisten als Politburolid Bilak en extreme neo-stalinisten als CC-lid Novy. Dit was de relatief kleine groep partijleden, die in de jaren vijftig hun glorietijd hadden beleefd en met reden vreesden niet zonder kleerscheuren uit het democratiseringsproces tevoorschijn te zullen komen. Onder hen zouden de "partij- en regeringsfunctionarissen" gezocht moeten worden, die volgens de Tass-verklaring van 21 augustus 1968 het Kremlin om daadwerkelijke hulp

zouden hebben gevraagd, maar die zich tot nu toe nog steeds niet hebben bekend gemaakt. Het was een ernstige misrekening van de Sowjets te menen uit deze kring een Quisling-regering te kunnen samenstellen, die hun gewelddadige interventie onmiddellijk had kunnen rechtvaardigen. Tot hun grote ergernis moesten zij ervaren dat Bilak en andere orthodoxe prominenten in dat stadium de leiding niet op zich durfden te nemen. En het handjevol stalinistische ultra's was te weinig representatief om het Tsjechoslowaakse volk ook maar enigszins aannemelijk te kunnen vertegenwoordigen. De Sowjetvrienden stonden geheel geïsoleerd en werden openlijk gebrandmerkt als collaborateurs. Maar terwijl Bilak c.s. zich van dit odium trachtten schoon te praten en zich verder op de achtergrond hielden in afwachting van betere tijden, begonnen neo-stalinisten als Novy zich onmiddellijk ostentatief te organiseren (o.a. in de zgn. Libengroep) om met nadrukkelijke steun van Moskou te ageren tegen de "rechtse opportunisten" en de "contra-revolutionairen". Dankzij hun sleutelposities in onder meer de veiligheidspolitie en het leger en dankzij de effectieve dekking van de bezettingsmacht wisten zij met hun intriges en provocaties in de periode na de invasie de geschikte sfeer te scheppen om het Kremlin uit de impasse te helpen.

Zolang de vier eerstgenoemde fracties zich uit welke motieven ook achter Dubcek bleven scharen, genoot de Tsjechoslowaakse CP bij de bevolking een ongekende sympathie, die tenslotte culmineerde in het nationale passieve verzet tegen de bezetting. Toen de Sowjetleiders door deze massale tegenstand hun militair succesvolle overrompeling zagen verkeren in een politiek fiasco, schakelden zij noodgedwongen over op een tactiek van geleidelijkheid, die er primair op was gericht de nationale eenheid rond Dubcek te breken. Pas daarna kon immers werkelijk ernst gemaakt worden met de "normalisatie", die naar Sowjetnormen diende te bestaan uit een volledige aanpassing van Praag aan de wensen van Moskou. Door doelbewust in te spelen op de latente verdeeldheid in de Tsjechoslowaakse partij en zo het Dubcek-team langzaam maar zeker te isoleren, hebben de Sowjets thans, na een uitputtingsslag van meer dan een jaar, bereikt wat zij met grof geweld niet vermochten.

Om zover te komen heeft Moskou in een cynisch spel van kat en muis Dubcek c.s. geprest zelf een begin te maken met het normaliseringsproces, ook al omdat zij in dat stadium de enigen waren, door wie het Tsjechoslowaakse volk zich wilde laten gezeggen. De Sowjets moesten daartoe weer aan de conferentietafel gaan zitten met dezelfde "contra-revolutionaire" leiders, die zij enkele dagen tevoren als misdadigers naar Moskou hadden gesleept. Maar zij namen dit gezichtsverlies om zo de "hervormers" te bewegen zelf hun liberaliseringsproces weer terug te draaien en hen zo tegelijk onmogelijk te maken bij hun eigen aanhang. Inderdaad hebben de Tsjechoslowaakse leiders zich hiervoor

gewonnen gegeven en zich bij het "Akkoord van Moskou" van 26 augustus onder meer verplicht hun meest progressieve medewerkers te ontslaan, het clandestiene partijcongres van 22 augustus nietig te verklaren, de censuur te herstellen, "illegale" organisaties te ontbinden en de "tijdelijke" logering van Sowjetttroepen te legaliseren. Dubcek heeft dit "akkoord" geaccepteerd in de kennelijke hoop door een halfslachtige uitvoering zowel het Kremlin tevreden te stellen als een kern van de post-januari politiek veilig te stellen voor zijn landgenoten. Het is zijn persoonlijke tragiek, dat hij met deze goedbedoelde maar dubbelzinnige politiek de Sowjets nog verder tegen zich in het harnas joeg en tegelijk steeds meer het vertrouwen van zijn eigen volk verloor. Zijn gezag brokkelde zienderogen af en daarmee ook het eens zo indrukwekkende eenheidsfront. De onrust in het land groeide en kwam steeds vaker tot een uitbarsting, zoals rond het ontslag van Smrkovsky als parlamentsvoorzitter en de zelfverbranding van de student Palach begin 1969. De bezetters schroefden hun eisen steeds hoger op en maakten daarbij dankbaar gebruik van de diensten van de collaborerende neo-stalinisten, die niets nalieten om door allerlei acties de tweedracht en chaos te vergroten. Het was voor ieder duidelijk dat Dubceks positie onhoudbaar was geworden en dat Moskou kon beginnen aan de volgende fase van de normalisering. De doorslag gaf tenslotte de - al dan niet geprovoceerde - anti-Sowjet rel na de Tsjechoslowaakse ijshockeyzege op het Sowjetteam eind maart in Stockholm. Ogenblikkelijk kwam een zware Sowjetdelegatie op hoge benen naar Praag om genoegdoening te vragen en de vervanging te eisen van de weifelende Dubcek-leiding door een regiem, dat wél bereid en bij machte was de orders van Moskou stipt uit te voeren.

Daarmee kwam de beurt aan de "realisten", die vanaf het begin hadden gepleit voor een loyale uitvoering van het Akkoord van Moskou als de enig mogelijke uitweg uit de moeilijkheden. De ambitieuze Slowaakse partijleider Husak was daarin steeds voorgegaan en had het voorbeeld gegeven in de Slowaakse deelstaat. Terwijl zijn "realisme" hem voor het Kremlin aanvaardbaar maakte als opvolger van Dubcek, gold hij voor de bevolking nog als het minst kwade alternatief, omdat hij zich tenminste niet gedragen had als een regelrechte collaborateur. Hoewel om zijn koele arrogantie weinig geliefd en door zijn Slowaakse chauvinisme bepaald impopulair bij het Tsjechische volksdeel, genoot hij toch een zeker respect en vertrouwen. Hij was immers nauw gelieerd geweest

aan het Dubcek-team en al was hij dan ook niet opgevallen door hervormingsdrift, hij had zich als voormalig slachtoffer van de stalinistische terreur doen kennen als een fervente opposant van Novotny en diens medestanders. Weliswaar leek hij met zijn autoritaire en berekenende natuur nauwelijks ontvankelijk voor een "socialisme met een menselijk gezicht", maar als Dubcek dan plaats moest maken, dan liever voor deze orthodoxe maar intelligente communist dan voor de stalinistische moskofielen, die ook stonden te dringen. Laatstgenoemden hadden voor de opvolging hun hoop gesteld op hun nieuwe sterke man, de Tsjechische partijchef Strougal. Maar de Sowjets waren blijkbaar van cordeel er op dat moment geen goed aan te doen de leiding van Tsjechoslowakije in handen te leggen van notoire collaborateurs, die zij waarschijnlijk met meer profijt konden inzetten als gewillige pressiegroep. En zo werd Husak op 17 april met de gedweë medewerking van het centrale partijcomité aangewezen als de nieuwe eerste partijsecretaris.

Voor zover men - misschien tegen beter weten in - van Husak een gematigde koers had verwacht, kwam men bedrogen uit. Meteen na zijn ambtsaanvaarding sloeg de nieuwe partijleider zeer voortvarend aan het "normaliseren". Het valt moeilijk te beoordelen in hoeverre hij hier toe werd gedreven door zijn eigen "realistische" motieven of door de pressie van de steeds brutaler optredende conservatieve partijvleugel. Mogelijk moest hij bij gebrek aan een eigen achterban meer dan hem lief was terugvallen op de steun van zijn conservatieve partijgenoten of wilde hij deze potentiële rivalen slechts de wind uit de zeilen nemen door snelle en meedogenloze maatregelen. Het resultaat was in elk geval dat Husak binnen een half jaar uiterst consequent heeft voldaan aan de drie voornaamste Sowjetverlangens: de definitieve uitschakeling van de "hervormers", de volledige liquidatie van het liberaliseringsproces en de rechtvaardiging van de invasie door Praag.

De uitschakeling van de "hervormers" is onder Husak zeer methodisch aangepakt. Allereerst werden de "ideologen" achter het democratiseringsproces - voor een deel reeds naar het Westen gevlucht - mond-dood gemaakt en na een lastercampagne in de massamedia als partijlid geschorst of geroyeerd, soms zelfs gearresteerd. Vervolgens werden de "onverbeterlijke" hervormingsgezinden, die in een partij- of regeringsfunctie de democratisering hadden helpen doorvoeren, van hun posten ontheven of langzaam maar zeker gedegradeerd. Illustratief was het lot van Dubcek, die op 17 maart zijn congé kreeg als eerste partij-

secretaris, op 25 september uit het partijpresidium werd gezet en op 15 oktober als parlamentsvoorzitter werd ontslagen, dit alles begeleid door een perscampagne, die hem achtereenvolgens voorstelde als een zwakkeling, een huichelaar, een leugenaar en een verrader. Systematisch werd zo heel het partij- en overheidsapparaat van boven naar beneden gezuiverd van alle "rechts-opportunistische elementen", eerst op federaal, daarna op regionaal en tenslotte op lokaal niveau. Hierna waren de bij het Nationale Front aangesloten organisaties aan de beurt, de vakverenigingen, de journalisten-, schrijvers-, studentenbonden enz. Als de betrokken verenigingen niet goedschiks wilden meewerken, werden zij eenvoudigweg ontbonden en vervangen door nieuwe volgzaamere organisaties. Daarbij dient bedacht dat met vooral in de culturele en wetenschappelijke beroepen nauwelijks aan de slag kan komen als men niet "legaal" is georganiseerd.

Gelijke tred met deze zuiveringsprocedure hield de officiële rehabilitatie van de gecompromitteerde collaborateurs en hun aanstelling op steeds meer en hogere posten. Overigens heeft Husak wel gestreefd naar een zeker evenwicht tussen uitgesproken conservatieve en meer gematigde functionarissen. Het hoeft nauwelijks betoog dat de grote meerderheid van opportunistische apparatchiks de huik bijtijds naar de wind gehangen heeft.

De liquidatie van het democratiseringsproces, waarmee Dubcek reeds schoorvoetend een aanvang had gemaakt, is door Husak grondig voltooid. De weinige vrijheden, die nog waren overgebleven, zijn door hem onverbiddelijk te niet gedaan. De preventieve censuur, onder Dubcek nog met grote soepelheid gehanteerd, wordt nu toegepast met een strengheid, die zelfs in de laatste jaren van Novotny niet meer was vertoond. De meest vooruitstrevende kranten en periodieken zijn zonder meer verboden en de andere bladen zijn evenals radio en televisie gelijkgeschakeld door een drastische zuivering of complete vervanging van redactie en directie. Er is een dikke streep gehaald door de economische hervormingsplannen van professor Sik, die nu de schuld krijgt van de economische malaise. De stringente wederinvoering van een ge-centraliseerde plan-economie is in het vooruitzicht gesteld. De arbeiders zijn gewaarschuwd, dat zij hun vorig jaar verworven vrije zaterdag zullen verliezen als zij nog langer de productie blijven drukken door veelvuldige absentie of langzaam aan acties. Op 9 oktober werd een reisverbod uitgevaardigd, dat het de Tsjechoslowaakse burgers weer vrijwel onmogelijk maakt het Westen te bezoeken, zoals hen vorig jaar

bijna onbeperkt was toegestaan. Niettemin groeit het aantal emigranten nog steeds. De staatsveiligheidsdienst, een jaar geleden nog voorbestemd om tot een loutere contraspionagedienst te worden gereorganiseerd, vertoont opnieuw alle trekken van een binnenlands onderdrukingsapparaat zoals in de tijd van Novotny. Er heerst in het land weer een benauwende sfeer, die duidelijk geïllustreerd wordt door maatregelen als die van minister Hrbek van Onderwijs, die van zijn ambtenaren en leerkrachten loyaliteitsverklaringen eist en een compleet verklikkersysteem heeft ingevoerd. Van tijd tot tijd ontlaadt zich de haat tegen de Sowjetbezetter en tegen het Husakregiem in collectieve of individuele protestacties, zoals de demonstratieve herdenking van de eerste verjaardag van de invasie en de hongerstaking van de gearresteerde schaakgrootmeester Pachman. Maar over het algemeen laat de bevolking de gebeurtenissen gelaten over zich heen gaan in de zekere wetenschap dat er voorlopig geen kans is op verbetering.

De rechtvaardiging van de invasie door Praag was daarom zulk een principiële eis van de Sowjets, omdat zij daarmee de tegenstanders elk argument uit handen meenden te kunnen slaan en de Brezhnev-doctrine zouden zien bekrachtigd*). Dubcek heeft tot nu toe geweigerd de juistheid en noodzakelijkheid van de invasie te erkennen, omdat naar zijn mening Tsjechoslowakije allerminst bedreigd werd door een contrarevolutie. Zelfs Husak heeft lang gearzeld Moskou in dezen terwille te zijn. In de eerste maanden van zijn mandaat heeft hij er in een reeks standaardformuleringen wel steeds nadrukkelijker "begrip" voor getoond, dat de bondgenoten vorig jaar "hun vertrouwen hebben verloren in de toenmalige Tsjechoslowaakse leiding" en daarom "uit bezorgdheid hulp hebben verleend". Maar daarbij hield hij steeds staande "dat er voldoende interne krachten aanwezig waren geweest om het socialisme te verdedigen". Pas eind september is hij gezwicht onder het aandringen van het Kremlin en het conservatieve thuisfront. Het centrale partijcomité en het federale parlement annuleerden op 27 september resp. 15 oktober hun vroegere veroordeling van de militaire interventie en zegden de bondgenoten dank voor hun "onbaatzuchtige internationalistische bijstand in de kritieke augustusdagen". De capitulatie was volledig toen Husak en de gehele Tsjechoslowaakse topleiding op 27 oktober, aan het eind van een achtdaags officieel bezoek aan de Sowjet-Unie, hun

*) Zie MO no. 8, 1969.

handtekening zetten onder een document, dat de invasie definieerde als "een daad van internationale solidariteit, welke ertoe bijdroeg een halt toe te roepen aan de anti-socialistische, contra-revolutionaire krachten". Met het document steemden zij in met "de klasse-interpretatie van de soevereiniteit van de socialistische staten", waarmee ze zich zonder voorbehoud onderwierpen aan de Brezhnev-leer van de beperkte soevereiniteit.

Vooruitzichten

Omdat Husak zich in het afgelopen half jaar in toenemende mate geïdentificeerd heeft met een uitgesproken repressieve politiek, is ook een ernstige slag toegebracht aan het vertrouwen, dat hij als jurist, die de stalinistische terreur aan den lijve heeft ondervonden, tenminste een garantie zou zijn voor het behoud van de "socialistische legaliteit". De Tsjechoslowaakse partijleider is reeds bedenkelijk ver gegaan in zijn keuze van de traditioneel communistische middelen om de oppositie het zwijgen op te leggen, zoals daar zijn "politieke" methoden (ideologische campagnes, politieke zuiveringen), "administratieve" middelen (politiële en justitiële acties met een schijn van legaliteit) en "revolutionaire rechtsmaatregelen" (onbeperkte terreur van massa-arrestaties en schijnprocessen). Aanvankelijk scheen Husak zich te willen beperken tot zuiver "politieke" methoden, maar toen dit niet afdoende bleek, greep hij al spoedig ook naar "administratieve" middelen, daarin voorgegaan door de Tsjechische partijchef Strougal. Het is de vraag of Husak nu ook nog bereid is zijn toevlucht te nemen tot ordinare terreurmethoden. De weg daartoe is in elk geval geopend door een reeks "tijdelijke" noodwetten, die op 23 augustus werden afgekondigd onder het voorwendsel van de onrust rond de eerste verjaardag van de invasie, die daarvoor echter nauwelijks aanleiding kan hebben gegeven. De nieuwe uitzonderingswetten geven de "openbare veiligheidsorganen" de vrije hand om naar eigen goeddunken arrestaties te verrichten, maken de rechterlijke macht tot een verlengstuk van partij en politiek, kortom zetten de rechtszekerheid geheel op losse schroeven. Veel zal afhangen van de wijze waarop de wetten in de toekomst zullen worden gehanteerd. Er zijn sterke aanwijzingen dat Husak en andere gematigde leiders, die geen terugkeer naar de jaren vijftig wensen, zich nog steeds fel verzetten tegen de extreme eis van hun neo-stalinistische rivalen om de "hervormers" onder dwang tot zelf-

kritiek te brengen en daarna voor het gerecht te slepen. Husak zou in deze machtsstrijd zelfs de steun van Moskou hebben gevraagd en ook gekregen. De Sowjets beseffen waarschijnlijk, dat een collaborateursregiem met een nog hardere lijn op al te grote weerstand van de nu reeds weinig coöperatieve bevolking zou stuiten en ook nauwelijks internationale goodwill zou ontmoeten. Daarom schijnen zij geneigd vooralsnog de realist Husak te willen handhaven, temeer omdat hij in zijn "proeftijd" bewezen heeft de situatie onder controle te hebben en de voornaamste Sowjetverlangens te willen honoreren. Als blijk van erkenning ontving de Tsjechoslowaakse partijchef eind augustus de Orde van Lenin en werd hij twee maanden later met zijn hele staf onder groot eerbetoen voor een eerste officiële bezoek in Moskou ontvangen.

Tijdens dit bezoek heeft Husak het reeds eerder genoemde document ondertekend, dat de invasie rechtvaardigt. In datzelfde document wordt gewaagd van "het fundamenteel belang" van de blijkbaar nu permanente legering van Sowjetroepen in Tsjechoslowakije voor de bescherming van de westelijke grenzen. Voorts wordt voor 1970 een nieuw vriendschapsverdrag tussen Moskou en Praag in het vooruitzicht gesteld en wordt extra Sowjetrussische steun aan de Tsjechoslowaakse economie aangekondigd. Als bekwaam onderhandelaar zal Husak al zijn troeven hebben uitgespeeld om de zo broodnodige economische steun los te krijgen, die het Kremlin altijd aan Dubcek heeft onthouden. Want hij zal de toestand in Tsjechoslowakije en daarmee ook zijn eigen positie slechts kunnen consolideren, als hij in staat zal blijken de wankele economie weer stevig op de been te helpen. Uit voornoemd document laat zich niet aflezen wat de preciese omvang van de Sowjethulp is, met name wordt niet duidelijk of Praag de zo fel begeerde lening in harde valuta heeft gekregen. Het staat te bezien of de Sowjetleiders Husak voldoende vertrouwen om hem een werkelijk royale kans te geven. Het risico bestaat immers dat deze eierzuchtige pragmatische, eenmaal in een sterkere onderhandelingspositie, zich aanmerkelijk minder meegaand zal tonen dan thans het geval is. Gezien zijn voorgeschiedenis zou hij immers door een veranderende realiteit wel eens verleid kunnen worden tot een meer verlichte partijdictatuur, die Tsjechoslowakije opnieuw rijp zou kunnen maken voor een Praagse lente.

H O O F D S T U K I I

DE ACTIVITEITEN VAN DE COMMUNISTISCHE PARTIJ VAN NEDERLAND

Politiek-wetenschappelijk CPN-instituut publiceert eerste rapport

Het in november 1968 door de oud-voorzitter van de CPN, de heer P. de Groot, opgerichte "Instituut voor Politiek en Sociaal Onderzoek", is op 4 oktober j.l. bij de lezers van "De Waarheid" geïntroduceerd met de publicatie van een rapport getiteld: "Loonpolitiek en loonstrijd". Medegedeeld werd dat het rapport ("een kritische studie met strijdbare conclusies") is samengesteld door P. de Groot, "met hulp van een aantal op het gebied van genoemde studie ervaren medewerkers".

In het rapport worden geen concrete eisen geformuleerd, maar er is gepoogd "de problemen te omschrijven, die zich in de dagelijkse "strijd van de Nederlandse werkers met de hand en met het hoofd voor-"doen". "Tot het formuleren en verwezenlijken van eisen en maatregelen "zijn alleen de politieke en de vakorganisaties bevoegd", aldus de inleiding.

Ondanks deze uitspraak is de beschouwing doortrokken van de communistische taktiek om, buiten de vakbeweging om, d.m.v. actiecomité's op de bedrijven looneisen te stellen en te verwezenlijken (zoals b.v. recent gebeurde in de Groningse strokartonindustrie). Weliswaar wordt er tevens op gewezen dat "alle activiteiten in het bedrijf gelijktijdig en "uiteindelijk in dienst moeten staan van de versterking van het NVV", maar hiermee worden niet "de huidige NVV-organisaties" bedoeld, waarop De Groot veel kritiek heeft ("alle activiteiten zijn overgecentraliseerd "in handen van een bureaucratisch apparaat" en "daarbij komt het politiek egoïsme van de PvdA-aanhangers in het NVV, die vrezen dat communisten hun monopolie in de besturen zouden doen eindigen"). Zijn gedachten gaan uit naar een NVV "waarin alle werkers hun plaats kunnen "vinden, zonder partijtaboes en ongeacht hun opvatting over taktiek in "de strijd tegen het kapitalisme".

Interessant is verder De Groot's visie op een wettelijke regeling van het stakingsrecht. Ook hierbij blijkt zijn kritische opstelling t.a.v. de vakbeweging.

"Een antistakingswet, die het wetsvoorstel nr. 10111 in wezen is, hoe geraffineerd ook van opzet, zal de onvermijdelijke sociale conflicten alleen maar kunnen verscherpen.

Een met machtsmiddelen ingrijpen van de staat in die conflicten zal geen andere keus laten dan de strijd tegen de ondernemers uit te breiden tot de strijd tegen de staat en zijn machtsapparaat. Het inschakelen van de vakorganisatie bij dit ingrijpen zal de vervreemding van de werkersmassa van die vakorganisaties, die zich hiertoe zouden laten misbruiken, nog groter maken."

Dit eerste rapport van het "Instituut voor Politiek en Sociaal Onderzoek" waarin - opmerkelijk feit voor een CPN-publicatie - een minderheidsmening over een detailpunt is opgenomen van de hand van de Waarheid-redacteur G. Pothoven, is o.m. gratis toegezonden aan allen die ten tijde van de oprichting financiële steun hebben verleend.

4 oktober

Na een wekenlange grondige voorbereiding in de districten en afdelingen, heeft de CPN - begunstigd door goed weer - op 4 oktober te Amsterdam haar toogdag en demonstratie gehouden. Dit besluit van de viering van het 50-jarig bestaan van de CPN begon met een feestelijke bijeenkomst in de RAI. Na aanvankelijk alleen de "Oosthal" te hebben gereserveerd, was op het laatste moment wegens "overweldigende belangstelling" ook de "Noordhal" gehuurd. Het in de RAI aangeboden programma werd door ongeveer drieduizend bezoekers bijgewoond.

Aan de daarna in de middaguren gehouden demonstratieve optocht naar het Beursplein namen naar schatting ongeveer 3400 personen deel. Samen met de drumbands, het grote aantal spandoeken en borden, de 25 praalwagens, de 9 autobussen met ouden-van-dagen en minder-validen en de tientallen meerijsende personenauto's, maakte de demonstratie een zeer massale indruk. Het voorbijtrekken van de optocht nam ongeveer een uur in beslag.

In de kop van de stoet liepen enige leden van het partijbestuur van de CPN, o.w. ere-voorzitter Paul de Groot en de Kamerleden H. Hoekstra, M. Bakker en J.F. Wolff.

Op het Beursplein hield partijvoorzitter Hoekstra een korte rede, gebaseerd op de leuzen: "weg met de regering De Jong" en "eenheid van alle linkse krachten". Hij bepleitte tevens het terugtrekken van de Amerikaanse troepen uit Vietnam en zei voorts te verwachten, dat de socialistische regering die in de Bondsrepubliek aan het bewind is gekomen, de NPD, de partij van Von Thadden, wel zal verbieden.

Nieuwe gezichtspunten bracht Hoekstra overigens niet naar voren. De meeting werd besloten met het zingen van De Internationale.

De "nieuwe" manier waarop het feest werd gehouden - in de middag in plaats van kermisvermaak zoals op de Waarheidfestivals, nu een demonstratieve optocht - is door de communisten over het algemeen goed ontvangen. Vele deelnemers aan de optocht waren zelfs onder de indruk gekomen van de aard en omvang daarvan.

De deelneming van "andersdenkenden" aan de protestbetoging is beperkt gebleven tot enkele groepjes van studenten, onderwijzers en kunstenaars. Het geheel had een rustig verloop, vooral ook door het optreden van een eigen "ordedienst".

Het dagelijks bestuur van de CPN gaf in "De Waarheid" van 7 oktober 1969 een verklaring uit, waarin met grote voldoening gewag werd gemaakt van de "ongekend massale omvang" van de demonstratie. Het dagelijks bestuur riep verder op met volle kracht te werken aan de eenheid van de linkse krachten en aan de versterking van partij en krant, door een leden- en abonneerfactie die zal lopen tot het komende partijcongres in februari 1970.

Vernomen werd dat het de leiding van de CPN, die zelf geen buitenlandse gasten voor het jubileumfeest heeft uitgenodigd, enigszins is tegengevallen dat de West- en Oosteuropese communistische pers geen aandacht aan de demonstratie heeft geschonken.

"De Waarheid"

Het per 1 oktober door de PTT doorgevoerde E.B.S. - het een be-stelling system - bezorgt de leiding van het dagblad "De Waarheid" nogal wat hoofdbreken.

Ongeveer een derde van het abonneebestand bestaat nl. uit postabonnees. Dit relatief grote aantal is ontstaan, doordat "De Waarheid" zich de laatste tien jaar genoodzaakt heeft gezien in al die plaatsen, waar het aantal abonnees te gering was om een bezorger aan het werk te (kunnen) houden, over te schakelen op bezorging via de post. Dit bracht toen al voor die abonnees een verslechtering, omdat de "postkrant" eerder moest worden gedrukt om nog dezelfde dag bij de abonnees in de bus te kunnen glijden.

Thans heeft de leiding van "De Waarheid" besloten de krant voor de postabonnees reeds de avond tevoren te drukken, zodat deze met de nachtposttrein kan worden verzonden. Qua inhoud is deze postkrant een "mager" ochtendblad, dat in de loop van de (mid)dag bij de lezers aankomt.

Deze gang van zaken brengt in de drukkerij tal van extra werkzaamheden met zich mee en vraagt dus meer mankracht. In verband hiermee plaatste de leiding van "De Waarheid" in haar editie van 15 oktober een korte verklaring. Grafische vrienden van "De Waarheid" werden opgewekt om "tijdelijk enkele uren op een of twee avonden per week" te komen werken. Deze maatregel is provisorisch. Het ligt in de bedoeling om mettertijd nieuw personeel aan te trekken.

Aanvankelijk is geprobeerd het voor "De Waarheid" kwalijke effect van het EBS te verminderen door in al die plaatsen die er zich maar enigszins toe lenen, terug te schakelen op gewone bezorging. Dit is o.m. gelukt in Dordrecht en Schiedam. Al met al vreest men dat het EBS tot abonneeverlies zal leiden, daar het partijdagblad hiermede als nieuwsbron aan betekenis heeft ingeboet.

De staking in de strokartonindustrie

"Strokartonarbeiders behalen overwinning", zo meldde het communistische dagblad "De Waarheid" op maandag 27 oktober j.l., in een zeskoloms kop boven het verslag van de onderhandelingen, die leidden tot een beëindiging van de staking in de strokartonindustrie. In een redactioneel commentaar constateerde het blad:

"Het conflict in de strokarton is gewonnen. De stakers, die onder leiding van hun actiecomité wekenlang een verbeten strijd hebben gevoerd, zien hun actie thans bekroond met een overwinning, die van vërgaande strekking is. (....) De actie kenmerkte zich door een sterke discipline, grote vindingrijkheid en een voorbeeldige eensgezindheid. (....) Het resultaat, dat op geen enkele wijze te verbloemen valt, zal ver doorwerken. (....) De overwinning in het Noorden betekent echter ook, dat daardoor de positie versterkt is van allen in ons land, die loonsverhoging willen afdwingen en die niet tevreden zijn met een stoer gebaar alleen tegenover Roolvinks loonwet."

Door deze overwinning, waarbij de stakers zelfs met succes de eis van de werkgevers - door verplicht overwerk de niet gewerkte uren inhalen - afwezen, is het hun blijkbaar ontgaan, dat de f 200,- (bruto), die als eenmalige overbruggingstoelage wordt gegeven, heel wat minder is dan de door het actiecomité geëiste f 450,- (15 weken à f 30,-) loonsverhoging plus verhoging van premietoeslag. De voorstelling van zaken die actieleider Meis gaf, nl. f 20,- per week méér, klopt alleen voor de periode van tien weken gelegen tussen het tijdstip van beëindiging van de staking en 1 januari 1970, wanneer een nieuwe CAO moet

worden afgesloten. Wijselijk verzweeg de "handelsreiziger in revolutie" (zoals Meis zichzelf noemt), dat dus over de weken dat gestaakt is géén loonsverhoging werd bereikt.

De solidariteitsactie, door de CPN georganiseerd t.b.v. de stakende strokartonarbeiders, had een bijzonder goed resultaat. Na de vele malen dat reeds een beroep op de leden werd gedaan om voor partij en krant te geven, werd nu toch weer een enorm bedrag bijeengebracht. Mede ook door hulp van buiten de CPN (studenten brachten f 13.000,- bijeen en alleen al onder de Amsterdamse bouwvakkers werd f 3.000,- ingezameld) kon het actiecomité over meer dan zeventigduizend gulden beschikken. Hierdoor kon ruimschoots voldaan worden aan het vrij geringe aantal aanvragen om een stakingsuitkering en beschikte het comité na de staking nog over ruim dertigduizend gulden. Als het deze gelden inderdaad geheel in eigen beheer kan houden, heeft het CPN-bedrijfsbureau hiermede de mogelijkheid een volgende staking van beperkte omvang te financieren. Met zulk een ontwikkeling dient rekening te worden gehouden, want in "De Waarheid" van 27 oktober l.l. komen nog twee zinsneden voor die de aandacht vragen:

"....eenstemmig werd besloten het actiecomité in stand te houden om ook in de toekomst de arbeiders in hun strijd voor verbeteringen bij te staan. (...)"

"Een jonge arbeider werkzaam op een touwslagerij vraagt, en krijgt na de vergadering in zaal Saker de toezegging van Fré Meis, dat ook in deze fabriek de arbeiders, die een actie voor verbetering van hun lonen willen voeren, zó nodig op zijn steun als adviseur kunnen rekenen."

"Het Nieuwsblad van het Noorden" becommentarieerde op 27-10-1969 de strokartonstaking en constateerde daarbij:

"Het succes van de staking zal er ook wel eens toe kunnen leiden, dat men ook in andere bedrijfstakken, waarin zelfs minder wordt verdiend dan in de strokartonindustrie, eisen gaat stellen. Op zijn minst is arbeidsonrust daarvan het gevolg en daardoor een verminderde produktie."

Over actieleider Fré Meis schreef "Het Nieuwsblad van het Noorden":

"Op bekwame wijze heeft hij zijn acties geleid en zijn eigen mensen in de hand weten te houden. (...)
Op het juiste moment - een bijzonder goede orderpositie - deed hij de staking uitbreken. Op het juiste moment, de publieke opinie op zijn hand en f 20,- per week voor de arbeiders extra, liet hij haar ophouden."

In het maandblaadje, dat uitgegeven wordt door de groepering "Daad en Gedachten" (enkele van de Communistenbond "Spartacus" afgescheiden radencommunisten), wordt over de staking opgemerkt:

"In een dergelijke, zorgvuldig beraamde strategie herkent men inderdaad de hand van de CPN. Dat die op pad is om zij te spinnen bij een conflictsituatie, die de vakbonden niet zien, of waaraan zij, indien zij ze wel zien, niets kunnen doen, omdat hun handen gebonden zijn, is wel duidelijk."

Zijn leidende rol bij deze staking heeft de organisatoren van de reeks "Actualiteiten-colleges" van de Universiteit te Groningen kennelijk geïnspireerd tot het verzoek aan Meis een inleiding te houden op 27 oktober j.l. De volgende dag schreef "De Waarheid" met voldoening dat Meis op deze debataavond helder stelde wat de doelen van de actie waren en hoe de staking langdurig was voorbereid. Op een vraag wat er gebeuren zou indien er toch strokartonbedrijven moeten sluiten, antwoordde Fré Meis:

"Ik geloof niet dat de arbeiders dat zullen nemen. Dan zal er opnieuw actie gevoerd worden. Daarom ook blijft het actiecomité bestaan. Zonodig zullen de arbeiders moeten zeggen: Als jullie de fabriek sluiten, zullen wij deze wel openhouden."

Deze nauwelijks verhulde oproep tot "bedrijfsbezetting" oogstte, volgens "De Waarheid", bijval bij de studenten, die de vlot causerende "stakingsadviseur" kennelijk wel konden waarderen. Vanzelfsprekend was de heer Meis bereid zijn instemming te betuigen met de vraag of het niet tijd werd dat in heel Oost-Groningen een eensgezinde actie komt voor verbeteringen op ieder terrein. Het communistische dagblad besloot met het een zeer leerzame en interessante avond te noemen, die meer studenten naar de collegezaal trok dan op enige van de voorgaande "Actualiteiten-colleges" het geval was geweest.

MLCN geeft openbare cursus

Het "Marxistisch-Leninistisch Centrum Nederland", een groepering van pro-Chinese communisten, die in 1964 te Rotterdam is opgericht en sindsdien ook in andere steden afdelingen heeft gevormd, is eind september j.l. gestart met een openbare cursus in de marxistisch-leninistische theorie. De cursus wordt gegeven in het Universiteitshuis aan de Lepelenburg te Utrecht en wel op maandagavond om de veertien dagen. Het ligt in de bedoeling om aandacht te besteden aan vijf aspecten t.w.:

dialectisch materialisme;
historisch materialisme;
revolutie, socialisme, communisme;
maatschappij-analyse;
strategie en tactiek.

De eerste bijeenkomst d.d. 29 september j.l. werd bijgewoond door circa 80 personen. Verreweg het merendeel der bezoekers was van jeugdige leeftijd en onder hen bevonden zich veel studenten. N. Schrevel, oprichter en leider van het MLCN, hield een inleiding, die door de aanwezigen geïnteresseerd werd gevolgd. Tijdens de tweede bijeenkomst d.d. 13 oktober j.l. liep het aantal bezoekers op tot circa 110.

Het ook nu weer voornamelijk uit studenten en andere jongeren bestaande gehoor toonde zich meermalen niet geheel kritiekloos ten aanzien van de uitspraken van Schrevel.

Door een veelal snedige beantwoording van de vele vragen slaagde deze er echter in de situatie meester te blijven. Deze start van de openbare cursus in de marxistisch-leninistische theorie mag voor het MLCN dan ook beslist succesvol worden genoemd.

H O O F D S T U K I I I

DE COMMUNISTISCHE FRONTORGANISATIES

Verval van de Nederlandse Vredesbeweging

Namens de Werkcommissie van de Nederlandse Vredesraad is begin oktober '69 per circulaire aan de medewerkers medegedeeld, dat het maandblad "Vrede" - orgaan van de communistische Nederlandse Vredesbeweging - in verband met toenemende schulden bij de drukker, "voorlopig" niet meer zal verschijnen. De circulaire was ondertekend door Dr M.B. Minnaert - Coelingh en G. Maas. Zij bezegelden hiermee het doodsoordeel over de Nederlandse Vredesbeweging.

De moeilijkheden van de communistische Vredesbeweging in Nederland dateren niet van vandaag of gisteren. In de jaren zestig is er nauwelijks ooit een periode geweest, waarin de Nederlandse Vredesraad normaal functioneerde. Dit was niet te wijten aan gebrek aan ijver of tekort aan inzicht van mevrouw Minnaert of de heer Maas, maar aan het steeds weer ingrijpen van de leiding van de Communistische Partij van Nederland en in het bijzonder van CPN-leider Paul de Groot.

De malaise van de jaren zestig was al te voorzien, toen de Nederlandse Vredesbeweging in april '59 haar 10-jarig bestaan vierde. De Nederlandse Vredesraad kon zich toen weliswaar nog beroemen op de medewerking van een redelijk aantal niet-communisten (waaronder Dr W.H. van Dobben, die zelfs als voorzitter van de NVR fungeerde), maar de eenheid was ver te zoeken en de raad werd gefrustreerd door onderlinge tegenstellingen.

In 1961 vond de leiding van de CPN, dat het zo niet langer ging en dat de Nederlandse Vredesraad bevrijd diende te worden van ongewenste invloeden. Voor een simpele zuivering of verwijdering van enkele figuren was het al te ver gekomen. Het bestuurslid mevrouw Minnaert - Coelingh, die het vertrouwen genoot van Paul de Groot, kreeg derhalve de opdracht een geheel nieuwe Vredesraad te formeren. In aanwezigheid van een groot aantal arbeiders uit de bedrijven - opgetrommeld door de CPN - werd daarop in januari '62

een nieuwe Nederlandse Vredesraad gepresenteerd.

De Groots theorie, als zou de door de CPN georganiseerde "medewerking" van bedrijfsarbeiders impliceren dat de nieuwe NVR een brede basis zou hebben, was, naar in de praktijk onmiddellijk bleek, geheel en al onjuist. De nieuwe raad stond volkomen geïsoleerd.

In 1963 pas wist de CPN-partijbestuurder Gerard Maas, die dat jaar in opdracht van de CPN-leiding werd aangesteld als secretaris van de Nederlandse Vredesraad, enige verbetering te bereiken. Het was vooral aan zijn taaie volharding te danken, dat de NVR in 1964 en volgende jaren kon meedoen aan de voorbereiding van de traditionele Paas-marsen tegen de atoombewapening, die werden georganiseerd door het "Comité 1961 voor de vrede" (overkoepelende organisatie van pacifistische organisaties, waar de communisten buiten hadden gestaan). Bovendien trachtte de heer Maas in het land contacten met niet-communisten op te bouwen door middel van het werken in plaatselijke en regionale vredescomité's. Hij slaagde er bovendien in hier en daar in gesprek te komen met een niet-communistische intellectueel en op deze manier buiten eigen kring weer een begin van "goodwill" voor de Nederlandse Vredesbeweging te kweken.

Tegen 1967 meende de leiding van de CPN echter opnieuw, dat het niet goed ging met de Nederlandse Vredesbeweging. Andermaal werd gesteld, dat gewerkt moest worden met bedrijfsarbeiders. Secretaris Maas kreeg het verwijt te verwerken, dat hij te veel verwachtingen had gekoesterd van zijn contacten met enkele intellectuelen.

Bovendien meende de CPN-leiding tot de conclusie te moeten komen, dat van de samenwerking tussen communisten en niet-communisten op het terrein van het "Comité 1961 voor de vrede" uiteindelijk vooral de Pacifistisch-Socialistische Partij had geprofiteerd. Men stelde het daarbij voor - ten onrechte - alsof de Nederlandse Vredesbeweging en de CPN goed genoeg waren geweest om bij bepaalde manifestaties mensen te leveren, terwijl de PSP daarvan zou hebben geprofiteerd en met de eer zou zijn gaan strijken. De samenwerking van de Nederlandse Vredesraad met het "Comité 1961 voor de vrede" werd dan ook in 1967 gestaakt. (Bij het comité had men overigens ook langzamerhand genoeg van de wijze, waarop de communisten telken jare bij de voorbereiding van manifestaties de wet trachtten te stellen.)

In 1967 werd in opdracht van het Partijbestuur van de CPN ook een einde gemaakt aan de activiteit van de "Reisdienst" van de Nederlandse Vredesbeweging (opgericht in 1959 onder de naam van "Reisdienst Vrede", later herdoopt in "Vereniging voor Culturele Uitwisseling 'Reisdienst'" en in de wandeling aangeduid als "V.C.U. 'Reisdienst'").

De opdracht tot staking van de activiteit van de "V.C.U. 'Reisdienst'" vormde een onderdeel van de befaamde resolutie van het CPN-partijbestuur van maart '67, waarin werd afgerekend met ongewenste beïnvloeding van CPN-leden door buitenlandse partijen en de "autonomie" van de CPN centraal werd gesteld. (De resolutie had tevens betrekking op de uitgeverij "Pegasus" en op het reisbureau "Vernu". De Vereniging "Nederland-USSR", exploitant van het reisbureau "Vernu", onttrok zich daarop aan de controle van de CPN-leiding en zette de activiteiten van vereniging en reisbureau voort als dissident-communistische, pro-Russische organisatie.)

Het behoeft nauwelijks betoog dat, onder invloed van de "autonomie"-politiek van de CPN-leiding, tevens een einde kwam aan de banden van de Nederlandse Vredesraad met de Wereldvredesraad (waarvan de leiding, na jarenlange schermutselingen met de Chinezen, weer stevig in handen lag van de Russen). Mevrouw Minnaert-Coelingh en de heer Maas zagen, omdat de CPN-leiding dat niet meer wilde, tenslotte geheel en al af van deelneming aan bijeenkomsten en conferenties van de Wereldvredesbeweging en van ondersteuning van door de Wereldvredesraad genomen initiatieven.

Bijna elke andere communistische mantelorganisatie kan, zo leert de praktijk in Nederland, jaren lang "autonoom" voortbestaan. Voor de Vredesbeweging ligt het echter anders.

De communistische Wereldvredesbeweging en de communistische Nederlandse Vredesbeweging zijn in 1949 opgericht, niet zozeer om propaganda te maken voor het communisme, dan wel om de idee te propageren dat de Sowjet-Unie de grootste vredesmacht ter wereld vertegenwoordigt. In de praktijk werd en wordt de Vredesbeweging bij voortduring ingezet ter ondersteuning van de buitenlandse politiek van de Sowjet-Unie.

Zonder deze inzet gaat het niet en heeft de Nederlandse Vredesbeweging in feite geen bestaansrecht.

H O O F D S T U K I V

ANDERE GROEPINGEN

Anarchisme

Bij de gemeenteraadsverkiezingen in 1966 hebben de Provo's, die in Amsterdam met een eigen lijst uitkwamen, 1 zetel behaald. Deze werd aanvankelijk bezet door Bernard de Vries, met dien verstande evenwel, dat dit Provo-raadslid slechts een jaar zou aanblijven, waarna hij zou moeten plaatsmaken voor een ander. Zodoende werd de Provo-zetel daarna achtereenvolgens bezet door Louis Schimmelpennink en Mevrouw Irene van de Besterding. Tenslotte stond laatstgenoemde op 1 oktober j.l. haar zetel af aan Roel van Duyn.

De redactie van het anarchistische maandblad "de Vrije", waarin Roel van Duyn sinds jaren regelmatig artikelen schrijft, besloot van Duyn zoveel mogelijk bij zijn gemeenteraadswerk te steunen. Zij meende n.l. dat "de gemeenteraad een uitgangspunt zou kunnen zijn om te komen tot organisatie van onderop, die "mogelijk het anarchisme een wijder perspectief kon geven". Om deze zaken te bespreken werd op 29 september een bijeenkomst belegd in "De Liefde" te Amsterdam.

Blijkens een artikel van Gerda Ides (echtgenote van de bekende anarchist R.J. Ides) in "de Vrije" van 31 oktober 1969, werd tijdens deze bijeenkomst in de eerste plaats een principiële discussie gehouden over de zin en de gerechtvaardigheid van deelname aan- en infiltratie in het bestaande systeem, waartoe - uiteraard - de gemeenteraden behoren.

Vervolgens besprak men de agendapunten voor de eerstvolgende raadsvergadering waaraan Roel van Duyn zou deelnemen. De resultaten van deze bespreking waren echter kennelijk negatief. Schrijfster stelt dat infiltratie van de "establishment" in de praktijk onmogelijk enig revolutionair resultaat kan opleveren.

De werkzaamheden van (met name) een gemeenteraad zijn zó op details toegespitst, dat een principiële stellingname nauwelijks opportuunis en men zich derhalve heeft te beperken tot de "kunst van het haalbare". Ook Roel van Duyn heeft zich, volgens haar, hieraan niet kunnen onttrekken, blijkens zijn eerste

optreden.

Na opgemerkt te hebben, dat anarchisten zich verre moeten houden van elk orgaan van de "establishment", concludeert Gerda Ides: "dat het een vergissing van "de Vrije" zou zijn zich nog "verder te bemoeien met Roel van Duyn's lidmaatschap van de "Amsterdamse gemeenteraad".

De redactie van "de Vrije", conformeerde zich volledig aan deze conclusie en kondigde aan de verdere samenwerking met Roel van Duyn als gemeenteraadslid te zullen staken. Ze tekende hierbij echter aan, dat de mogelijkheid tot samenwerking wel open bleef voor wat betref eventuele buitenparlementaire acties, die uit het gemeenteraadswerk kunnen voortvloeien.

A G E N D A

<u>Datum:</u>	<u>Bijeenkomst:</u>	<u>Plaats:</u>	<u>Organisatie:</u>
herfst 1969	Vle congres FIR..	?	Fédération Int. des Résistants.
21-22 nov. 1969	Anti-NAVQ-congres.	Amsterdam	Nederlandse Studenten Raad in samenwerking met links-socialistische jeugd- en stud. organisaties in West-Europa en met de IUS.